

Yrd. Doç. Dr.
Mustafa Kısakürek

S.M.M.M. Öğr. Gör.
Nesrin Alban

Muhasebe Meslek Etiği ve Sivas İlinde Bir Uygulama

Yrd. Doç. Dr. M. Mustafa KISAKÜREK

Cumhuriyet Üniversitesi, İİBF.

SMMM. Öğr. Gör. Nesrin Alban

Cumhuriyet Üniversitesi, İİBF.

Özet

Bu makalede günlük yaşamda çok sıklıkla kullanılan etik ve ahlak kavramları arasındaki anlam farklılığına değinilerek, meslek etiği, muhasebe meslek etiği konuları ele alınmıştır. Bu bağlamda Sivas ilinde bağımsız çalışan muhasebe meslek mensuplarının “mesleki etik konusundaki yargıları, etik ilkelere uymalarında veya etik dışı davranmalarında etkili olan nedenler” belirlenmeye çalışılmıştır. Bağımsız (serbest) meslek mensupları ile yapılan anket sonuçlarından elde edilen veriler normal dağılıma uymadığı için verilerin analiz ve değerlendirilmesinde, non-parametrik tekniklerden Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis testleri kullanılmıştır. Sivas ilindeki meslek mensupları; mesleki etik kurallarına uyulmasında “cezaî ve vicdani yaptırımların” etkili olduğu, etik dışı davranma nedenleri arasında “meslek mensubunun ahlaki zayıflığı”, “AB uyum sürecinin meslek etiğinin gelişmesine katkı sağlayacağı” fikirlerini öne sürmüşlerdir.

Anahtar Sözcükler: Etik, ahlak, muhasebe mesleği, meslek etiği, muhasebe meslek etiği.

Jel Sınıflaması: M40; M41.

Abstract

This paper handles the subjects of business ethics and accounting business ethics via touching the meaning differences between the concepts ethics and morality. In this context, it is strived to be discovered “the judges related to profession ethics, reasons behind acting by ethics or behaving non-ethical” of those self-employed accountants working in the city of Sivas. Because of incompatibility of the data got from the survey results of self-employed (independent) accountants with normal distribution, it is chosen to apply the Mann-Whitney U and Kruskal-Wallis tests through non-parametrical technics to analyze and evaluate the data. Occupational associates in Sivas, come up with the ideas that “punitive and conscientious enforcement” are effective in obeying occupational code of ethics, “moral weakness of occupational associate” is among the reasons of acting in non-ethical way and finally; “EU adaptation process is supposed to contribute to the improvement of occupational ethics”.

Key Words: Ethics, moral, ethical behaviour, profession ethics, the ethics of accounting profession.

Jel Classification: M40; M41.

I. Giriş

Son yıllarda iş dünyasındaki karmaşık ekonomik işlemler, teknolojik gelişmelerin sınır tanımaz hale gelmesi, döviz kurlarındaki istikrarsızlık ve işletmelerin küre-

sel rekabette kendilerine yer edinme çabaları gibi nedenler, yönetici ve yatırımcıları hızlı ve doğru kararlar almak zorunda bırakmaktadır. Karar vericilerin karar verme sürecinde dayanak noktası hiç

şüphe yok ki bilgidir. Karar vericilerin amaçlarına ulaşmasında faydalı olabilecek bilginin ise; ilgililik, anlaşılabilirlik, güvenilirlik, tam olma, nesnellik, kıyaslanabilirlik ve zamanlılık gibi özellikleri taşıması beklenir (Smith, 1996: 11). Muhasebe sistemlerinin temel amacı da en uygun kararın verilmesini sağlamak üzere problemlerin, olası sonuçların ve fırsatların tanınması için bilgi üretmektir (Kısakürek ve Pekcan, 2005, 20). Muhasebe faaliyetleri sonucunda üretilen bilginin karar verme sürecine etki etmesinden (Smith, 1996 :11) dolayı işletme ve karar vericiler açısından stratejik bir önemi de vardır (Kalmış ve Diğerleri, 2006:141).

Bilgiye ihtiyaç duyan kesimlere muhasebe sistemlerinde üretilen bilgilerin ulaştırılması, ülke kaynaklarının etkili ve verimli kullanımı açısından hayati önem taşımaktadır. Bu durum muhasebe meslek mensuplarının mesleklerini icra ederken, ulusal ve uluslararası yasalarla beraber genel kabul görmüş etik ilkelere muhasebe sürecinin başından sonuna kadar uyma zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Dolayısıyla muhasebe meslek mensuplarından işletme hakkında bilgi edinicilere; sosyal sorumluluğun bilincinde, bağımsız, dürüst, objektif ve mesleki özenle hazırlanmış bilgiler sunmaları istenmektedir (Çukacı,2006: 90;Çiftçi ve Çiftçi, 2003:80).

Bu makalede ekonomik hayatta bu kadar önemli olan işletme hakkındaki bilgilerin üretilmesinde, kritik sorumluluklar yüklenen muhasebe meslek mensuplarının (Sivas İlindeki) muhasebe etik kurallara/ilkelere uymalarındaki etkili faktörlerin ne olduğu ve etik dışı davranış nedenleri ölçülmeye çalışılmıştır.

II. Etik ve Ahlak Kavramı

Etik ve ahlak kavramları sosyal bilimlerde pek çok çalışmaya konu olmasına rağmen aralarındaki anlam farklılığı kesin çizgilerle belirlenememiştir (Gözener,

2008:1). Dursun çalışmasında etik ve ahlak kavramlarının birbirinden farklı iki ayrı eylem ve faaliyet alanını ifade ettiğini belirtmiştir (Dursun, 2005: 18).

Etimolojik kökeni Yunanca *ethos'a* dayanan etik kavramı; “töre bilimi, ahlak bilimi, ahlaki, ahlakla ilgili” anlamlarına gelmektedir. Etik “insanın eylemlerini ahlaki bakımdan değerli ya da değersiz kılan”ın ne olduğunu araştıran felsefi bir disiplin olarak kabul edilmiştir (Gözener, 2008:4). Dolayısıyla etik, “yapılması gerekeni söyleyen veya davranışlara ilişkin normlar koyan bir faaliyet değil yapılması istenen eylemlere sorular soran; neyin değerli neyin değersiz olduğu, hangi eylemlerin yapılması, hangilerinin yapılmaması gerektiği gibi soruları sorma faaliyeti” (Dursun, 2005: 18) şeklinde ifade edilebilir.

Arapça “hulk” kelimesinden türetilen ahlak ise “insanın doğuştan getirdiği veya sonradan içinde bulunduğu toplumdan kazandığı bir takım davranış şekilleri, huyları, tavırları, manevi seviyesini belirten tutum ve davranışları” (Türk, 2004: 1) ifade etmektedir.

Başka bir anlatımla ahlak; “bir kişinin, bir grubun, bir halkın, bir toplumsal sınıfın, bir ulusun, bir kültür çevresinin belli bir tarihsel dönemde yaşamına giren ve eylemlerini yönlendiren, inanç, değer, norm, buyruk, yasak ve tasarımlar topluluğu ve ağı” (Gözener, 2008:1) olarak tanımlanabilir.

Ahlakın bu tanımlarından da anlaşılacağı gibi, her toplumun kendine özgü ananesi, kültürel ve etnik yapısı gibi değişkenlerden dolayı farklı bir ahlak anlayışı vardır. Bu anlayış toplumdan topluma hatta aynı toplum içinde bile zamana bağlı olarak farklılık gösterebilir (Gözener, 2008:2). Bu ifadelerle göre ahlaktan “davranışlara ilişkin belirli bir yerde ve za-

manda geçerli olan değer yargıları sistemleri anlaşılmakta"dır (Dursun, 2005:18).

Tunçay; etiği ahlaka göre daha görevsel, daha içsel, dolayısıyla daha evrensel bir kalıp olarak görür. Ahlakın da daha toplumsal, daha genel, daha dışsal ve davranışsal olduğunu söyler. Tunçay'a göre etik ve ahlak birbirinden farklı şeyler de söyleyebilmektedir. Bu durumu "bazı eylemlerin ahlaka aykırı olduğu halde pekâlâ etik olabileceği gibi, etik bir davranışın da toplumun kuralları açısından ahlaka uygun bulunmayabilir" (Tunçay, 2008:2) ifadeleri ile savunmaya çalışır.

Fırat etik-ahlak arasındaki anlamsal farkı; "etik doğru ve yanlış davranış teorisidir, ahlak ise onun pratiğidir" sözleri ile belirlemeye çalışmıştır. Fırat ayrıca, etiği insan davranışlarının ilkeleri olarak, ahlakı ise bu ilkelerin tikel bir durumda uygulanması ile ilgili görmektedir (Fırat, 2003: 110).

Kalmış ve diğerleri örgütsel bir anlam yüklemeye çalıştıkları etiği daha çok "bir iş, meslek veya ticaretle ilgili olarak ortaklaşa kabul edilmiş davranış standartları" olarak tanımlamışlardır. Buna karşın ahlakı dini ve felsefi temelleri olan bireysel davranış kurallarını belirleyen bir disiplin olarak kabul etmişlerdir (Kalmış ve diğerleri, 2006: 147).

Ahlak insanın doğru ve yanlış, iyi ve kötü, olumlu olumsuz olarak nitelendirdiğimiz davranışları ile ilgili iken, etik ise soyut kavramlara dayanır ve bu kavramlardan ne anlaşılması gerektiğini açıklamaya çalışır (Kaya ve Azaltun, 2005: 18). Bu soyut kavramlar etik ilkeler olarak karşımıza çıkar. Bu etik ilkelerin açık ve belirli bir alanla ilgili yazılı kuralları içermesi beklenir. Yazılı etik ilkelere hukuk etiği, tıp etiği, muhasebe etiği ilkeleri örnek olarak verilebilir. Bu ilkeler, onlara uyması gereken kişilerin özelliklerine göre

değil, evrensel kabul gören kavramlara dayalı olarak geliştirilirler (Kaya ve Azaltun, 2005:19). Dolayısıyla etiği "kurallar sistemi, genel yol gösterici ilkeleri veren bir strateji" (Bilgin,2009: 64) olarak tanımlamak da mümkündür.

Etik ve ahlakla ilgili yapılan çalışmalarından; ahlak kavramı kişinin toplumdaki ilişkilerini düzenleyen ve dini boyutları olan bir disiplin olarak anlaşılırken, etik kavramı da günümüzde *daha çok* kolektif yaşamın bir sonucu olan iş hayatındaki davranış tarzlarını inceleyen, bu davranışları düzenleyen bir disiplin olarak da anlaşılabilir.

III. Muhasebe Mesleği

Seyitoğlu mesleği; "bir kimsenin geçimini sağlamak için sürekli çalıştığı iş, ileri düzeyde bilgi, eğitim veya yaratıcı güç gerektiren faaliyet, aynı faaliyet grubundaki insanların oluşturdukları topluluk" (Seyitoğlu, 2002: 424) olarak tanımlamıştır. Acar ve Demir mesleği; "belirli bir düzeyde beceri, teorik bilgi, eğitim ve diploma gerektiren, niteliği toplumdan topluma değişmekle beraber yüksek statü, prestij ve gelir kazandıran iş" (Demir ve Acar, 1996:155) ifadelerini kullanarak tanımlamaya çalışmışlardır. Maşrap da; yapılan bir işin karmaşık ve sürekli gelişen bir bilgi yapısı içermesi, uygulamada karşılaşılan sorunların çözümünde mesleki yargı kullanması ve kamu yararına hizmet edecek bir sorumluluk taşıması durumunda meslek olarak kabul edilebileceğini ifade etmiştir (Maşrap, 1996: 119).

Dinç ve Kaya'nın (2006: 141) tespit ettikleri gibi muhasebe mensuplarının yapmış oldukları iş meslek olarak kabul edilecek özellikleri taşımaktadır. Dinç ve Kaya çalışmalarında, muhasebe mesleğinin sürekli değişen mevzuata ve teknolojik yeni-

liklerden de etkilenecek bilgileri sunduğunu ayrıca muhasebe meslek mensuplarının karşılaşılan sorunların çözümünde mesleki yargılarıyla karar verip uyguladıklarını ve muhasebe mesleğinin ürettiği bilgileri toplumdaki herkesimin veya tüm çıkar gruplarının kullanımına sunduğunu belirtmişlerdir (Dinç ve Kaya, 2006:141; Altan, 2004: 30).

Muhasebe mensuplarının yapmış oldukları işler meslek olarak kabul edilmekle birlikte Ülkemizde 1989 yılında 3568 sayılı kanun ile muhasebe mesleği yasal dayanağına kavuşmuştur.

Muhasebe meslek kanunu ile birlikte; işletmelerde faaliyetlerin ve işlemlerin sağlıklı ve güvenilir bir şekilde işlenmesi, faaliyet sonuçlarının ilgili mevzuat çerçevesinde denetlemeye tabi tutularak gerçek durumun ilgililere ve resmi birimlere taraflı bir şekilde sunulması ve yüksek mesleki standartları gerçekleştirmek üzere mesleğe yasal unvan kazandırılması ve örgütlenmesi sağlanmıştır (Ayboğa, 2003: 334).

IV. Meslek Etiği Kavramı

Meslek etiği “doğru eylemin” ne olduğu ve belirli bir tek durumda “kişinin ne yapmasının doğru olduğu” sorularına cevap aramaz. Fakat meslek etiği bir meslek mensubunun “belirli bir mesleği yaparken genel olarak *ne yapıp ne yapmaması gerektiğine*” ilişkin sorulara cevap vermeye çalışır (Tepe, 1997: 73). Diğer bir ifade ile meslek etiği, bir meslekle ilgili olarak yapılan davranışlardan hangilerinin doğru olup olmadığını değil, hangi davranışın yapıp yapılmaması gerektiğini söyler. Bu “hangi davranışın yapıp yapılmaması gerektiği” sorusunun cevabını verebilmek için de hemen her mesleğin kendine özgü yazılı veya sözlü mesleki etik ilkeleri var-

dır (Ayboğa, 2003: 343). Bu ilkeler dünyanın neresinde olursa olsun aynı meslek mensuplarının uyması gereken davranış kurallarını gösterir (Kaya ve Azaltun, 2005: 21). Meslek etik ilkeleri mesleğin icra edilmesi sırasında karşılaşılan ve o mesleğin içinden ya da dışından kimi insanların etik dışı davranış sorunlarının giderilmesi ya da azaltılması gereğinden doğmuştur (Tepe, 1997: 73). Bu türden etik olmayan durumları engelleyen, sınırlamalara dayanak oluşturması beklenen mesleki etik ilkelerinin aynı zamanda ussal temellere de dayanması bir gereklilik olarak görülmektedir (Tepe, 1997: 73).

Meslek etiği “her türlü meslek alanında meslek mensuplarının davranış ve tutumlarının toplumların yapısına bakmaksızın evrensel boyuta kavuşturmak için oluşturulmuş kurallar/ilkeler” (Ayboğa, 2001: 31) olarak tanımlanabilir.

Meslek etik ilkeleri, o mesleği toplum içerisinde saygın bir yere getirmekle kalmaz aynı zamanda, itibarlı bir biçimde yürütülmesini sağlama işlevini de görürler (Çukacı, 2006: 97). Bununla birlikte meslek mensuplarını meslek ilkelerine mümkün olduğunca uymaya teşvik ederek ya da zorlayarak, belki mesleğin onuruna zarar verilmesi bir dereceye kadar önlenemez. Ama hiç şüphesiz mesleğin onurunun korunması ancak mesleği amacına uygun olarak icra eden, bunu yaparken herhangi bir durumda, insanın onuruna ya da değerine zarar vermeden nasıl davranması gerektiğine kendisi karar verebilen kişilerle mümkün olabilir (Tepe, 1997: 75).

V. Muhasebe Meslek Etiği

Muhasebe mesleği, ekonomik, sosyal, finansal ve teknolojik alanlarda ortaya çıkan değişimlerle beraber artan oranda

önem kazanmaya başlamış ve günümüzde toplum ve ticaret hayatı içinde oldukça etkili bir konuma gelmiştir (Ayboğa, 2001: 37). Dolayısıyla muhasebe meslek mensubu muhasebe aracılığıyla ürettiği ve mali raporlarla sunduğu ekonomik kaynakların dağılımı açısından da büyük önem taşıyan bilgilerden dolayı sadece ilgili taraflara karşı değil, aynı zamanda toplumun tüm kesimine karşı sorumludur (Ayboğa, 2003: 332). Muhasebe meslek mensubu topluma karşı bu sorumluluğunu yerine getirmeyip, belli kişi veya grupların çıkarları doğrultusunda bilgiler ürettiğinde, toplumsal çevrenin mağdur olmasına yol açacak ve daha da önemlisi toplumun her kesimine ait kaynakların haksız kullanılmasına neden olacaktır (Aymankuy ve Sakarya, 2003; Küçükkoçaoğlu ve Küçüksözen, 2005).

Muhasebe meslek etiği; meslek mensuplarının mesleki faaliyetlerini yürütürken kanunlara uygun işlem yapmasının yanı sıra toplumun değer yargılarını dikkate alarak güvenilir, ilgili, anlaşılabilir, doğru, tutarlı bilgilerin topluma sunulması ve müşteriler, toplum, meslektaşlar ve ilgili meslek kuruluşları ile olan ilişkilerde uyulması gereken kurallar bütünü şeklinde ifade edilebilir (Daştan, 2009:285; Aymankuy ve Sarıoğlu, 2005:27). Muhasebe meslek etiğinin özünü; muhasebe sürecinde üretilen mesleki bilgilerin kullanıcılarına sağladığı yararlılık oluşturmaktadır (Ayboğa, 2003:347).

ABD ve tüm Dünyada yankı uyandıran Enron, Anderson Worldwide, Adelphia Communications, Bristol-Myers Squibb, CMS Energy, Merrill Lynch (ML), Xerox gibi şirketlerde yaşanan muhasebe skandalları meslek etiği anlayışında bir dönüm noktası olmuştur. Yaşanan bu olaylar muhasebe meslek etiği değerlerinin ne kadar önemli olduğunu bir kez daha hatırlatmış-

tır (Kutlu, 2008: 150). Yaşanan bu tür finansal skandallar, muhasebe ve denetim mesleğinin uygulanmasında yaşanan eksiklik ve yanlışlıkları ortaya çıkarmış, etik ile ilgili yasaların çıkarılmasında etkili olmuştur (Kutlu, 2008:148).

Ülkemizde muhasebe meslek etiği ile yapılan düzenlemelerde; mesleki yeterlilik, bağımsızlık ilkeleri, mesleki özen ve titizlik, ticaret ve mesleğe aykırı faaliyet yasağı, reklâm yasağı, sır saklama yükümlülüğü, karşılıklı ilişkiler ve haksız rekabet ve ekip çalışmasında görev, yetki ve sorumluluk dağılımı gibi başlıklar dikkat çekmektedir.

VI. Araştırmanın Amacı ve Materyali

Araştırmanın amacı, Sivas İlinde meslek mensuplarının demografik verilere göre meslek etiğine ilişkin yargılara, katılım düzeyleri arasında farklılık olup olmadığı, fark yoksa ortak görüşlerin ne olduğu, fark varsa farkın yönünün belirlenmesidir.

Nisan- Mayıs 2009 ayları arasında gerçekleştirilen bu araştırmanın evrenini Sivas ilinde çalışan serbest muhasebeci ve serbest muhasebeci ve mali müşavir unvanlarına sahip meslek mensuplarından oluşmaktadır. İlgili tarih itibariyle toplam 245 meslek mensubu bulunan Sivas'ta (merkezinde 146, ilçelerde ise 99) 112 meslek mensubu ile anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmaya katılanların demografik özelliklerini belirlemek amacıyla düzenlenmiş sorular yer almaktadır. İkinci bölümde ise, meslek mensuplarının etik anlayışına ilişkin yargılara katılım düzeyi belirlenmeye çalışılmıştır. Meslek mensuplarının söz konusu yargılara katılım düzeyinin belirlenmesinde 1- Kesinlikle Katılmıyorum, 2-

Katılmıyorum, 3- Kararsızım, 4- Katılıyorum ve 5- Kesinlikle Katılıyorum seçeneklerinden oluşan Likert ölçeğinden yararlanılmıştır.

VII. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Sivas Merkezinde yüz yüze anket tekniği kullanılmış, ilçeler de anketler mektupla gönderilerek veriler toplanmıştır. Verilerin güvenilirliği Cronbach Apha testiyle ölçülmüş 0,77 değeri tespit edilmiştir. Bu değer de verilerin güvenilirliğinin yüksek olduğunu ifade etmektedir. Verilerin güvenilirliğinin yanı sıra geçerli olması da değerlendirme açısından önem arz etmektedir. Verilerin geçerliliği de bilindiği gibi güvenilirlik katsayısının karekökü kadardır. Dolayısıyla verilerin geçerlilik değeri $\sqrt{0,77} = 0,88$ olur. Bu değer geçerlilik için bir üst sınır belirlemekteyse de geçerliliği tam olarak garanti-lemeyebilir (Karagöz ve diğerleri, 2009: 10). Bu nedenden dolayı, anket, bu konuda uzman kişilere inceletilerek içerik geçerliliği de yapılmıştır.

Veri sayısı 28'den fazla olduğu için (Kalaycı ve diğerleri 2006: 10), normallik durumuna Kolmogorov-Smirnov ile bakılmıştır. Bütün yargıların sign değerleri 0,05'den küçük olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada kullanılan verilerin normal dağılıma uymamasından dolayı analiz, non-parametrik tekniklerle yapılmıştır. Non-parametrik teknik olarak, Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis testleri kullanılmıştır.

Mann-Whitney U Testi ile iki bağımsız örneğin aynı anakütleden alınıp alınmadığı veya örneklerin alındıkları anakütlelerin birbirinden farklı olup olmadığı test edilir. U- testinin yapılabilmesi için verilerin ordinal (sıralama) ölçekte

olması beklenir. Eğer veriler bir aralık ölçekte ifade ediliyorsa ve anakütleler normal dağılım gösteriyorsa, bu durumda ortalamaların farkı için t-testi yapılır. Bu şartlar altında U- testi yapılırsa fazla bir kayıp olmaz. Çünkü, U- testinin gücü, büyük örnekler için, t- testiyle mukayeseli olarak % 95 tir. Diğer bir ifade ile t-testinin gücü 100 ise, U- testininki 95'tir (Kartal, 2006: 92).

Kruskal-Wallis Test ile "bağımsız ikiden fazla örneklemin aynı ana kütleden gelip gelmediği" araştırılır (Bayram, 2009: 113). Veriler bağımsız, rassal ve en az aralık ölçekte elde edilmiş sürekli değişkenler olmalıdır. Kruskal-Wallis testi F- testi ile karşılaştırıldığında güç-etkinliği 0.955'tir. Bu iki testin güçleri aynı olabilmesi için F- testi için $n \geq 95$ olması halinde Kruskal Wallis testinde $n = 100$ olması gerekir. Bu da Kruskal-Wallis testinin oldukça güçlü non-parametrik test olduğu anlamına gelmektedir (Kartal, 2006: 213).

VIII. Araştırmanın Analizi ve Bulguları

Sivas ilinde ankete katılan meslek mensuplarının demografik bulguları aşağıdadır:

- %82,9'u erkek, %17,1'i bayandır.
- %11,7'i 30'dan az, %36,9'u 31-39 arası, %29,7'i 40- 49 arası ve %21,6'i 50 ve üzeri yaştaadır.
- %63,1'i SM ve %36'ı SMMM'dir.
- %26,1'i lise, %18,0'i ön lisans, %55,9'u lisans mezunudur.
- %9'u 5 yıldan az, %18,9'u 5-9 yıl, %24,3'ü 10-4 yıl, %47,7'i 15 yıl ve üzeri mesleki deneyime sahiptir.
- %63,1 sınavla %36,9 sınavsız olarak unvanlarını elde etmişlerdir.

➤ 2008 yılında tuttukları 1. sınıf defter sayısı %48,6'ı 10–20, %22,5'i 21–30, %9,9'u 31–40, %7,2'i 41–50, %6,3'ü 50'nin üzerindedir. 2008 yılında tuttukları 2. sınıf defter sayısı ise %20,7'i 10–20, %19,8'i 21–30, %18,9'u 31–40, %9'u 41–50, %27'i 50'nin üzerindedir.

Bu araştırmada; meslek etik kurallarına uyulmasında etkili olan faktörler, etik dışı davranılmasının nedenleri ve katılımcıların meslek etiği hakkında çeşitli sorulara verdikleri cevaplardan oluşan ifade-

ler/yargılar (27 adet) bağımlı değişkenleri oluşturmaktadır. Bağımsız değişkenler ise “cinsiyet, yaş, unvan, eğitim durumu, mesleki deneyim, unvanı elde etme şekli, tutulan defter sayıları” olarak belirlenmiştir. Analizler %5 anlamlılık düzeyine göre yapılmıştır. Bu sebeple değerlendirmeler, sign değeri 0,05'ten küçükse “farklılık var”, sign değeri 0,05'ten büyükse “farklılık yok” biçimindedir. Tablolarda parantez içindeki oranlar ilgili ifadeler için benzer düşünenlerin yüzdesini göstermektedir.

Tablo 1: “Mesleki Etik Kurallarına Uyulmasında Etkili Olan Faktörler” İfadesine Verilen Cevaplar

Bağımlı / Bağımsız Değişkenler	Cinsiyete Göre	Yaşa Göre	Unvana Göre	Eğitime Göre	Mesleki Deneyime Göre	Unvanın Elde Edilişine Göre	Tutulan Defter Sayısına Göre	
							1. Sınıf	2. Sınıf
Çevresel Baskılar Etkilidir.	K(%90)	K(%50)	K(%23)	K(%27)	K(%15)	F	K(%34)	F
Alınan Eğitimler Etkilidir.	K(%21)	K(%34)	K(%98)	F	K(%35)	F	K(%25)	K(%90)
Meslek Örgütünün Denetimleri Etkilidir.	F	K(%99)	K(%20)	K(%13)	K(%87)	K(%43)	K(%82)	K(%65)
Dini İnançlarının Düzeyi Etkilidir.	F	F	KA(%77)	F	F	K(%84)	F	F
Cezai Yaptırımlar Etkilidir.	K(%18)	K(%88)	K(%11)	K(%12)	K(%10)	K(%82)	K(%24)	K(%89)
Vicdani Yaptırımlar Etkilidir.	K(%73)	K(%25)	K(%39)	K(%42)	K(%43)	K(%20)	K(%47)	K(%92)
Mesleki Bilgi Düzeyi Etkilidir.	F	K(%32)	K(%62)	F	K(%13)	K(%76)	F	K(%78)
Mesleki Tecrübe Etkilidir.	K(%45)	K(%30)	K(%70)	K(%60)	K(%44)	K(%30)	F	K(%81)

F: Farklı Düşünüyorlar, **KA:** Kararsız, **K:** Katılıyorum, **KK:** Kesinlikle Katılıyorum, **KT:** Katılmıyorum

Tablo 1’de özet olarak verilen “**mesleki etik kurallarına uyulmasında etkili olan faktörler**” ifadelerine meslek mensuplarının verdikleri cevapların detayları aşağıda görülmektedir.

Etik kurallara uyulmasında “**Çevresel baskılar etkilidir**” ifadesi için ankete katılan meslek mensuplarının cinsiyetlerine, yaşlarına, unvanlarına, eğitimlerine, mesleki deneyimlerine ve tutulan 1. sınıf defter sayısına göre bakıldığında “**katılıyorum (K)**” cevabını vermişlerdir. Bu ifade için farklı düşünenlerden ise unvanını sınavla elde edenler “**K**”, unvanını sınavsız elde edenler ise “**kararsızım (KA)**”

cevabını vermişlerdir. Bu ifade için bir diğer farklı düşünen grup 2. sınıf defter tutanlardır. Defter sayısı 10-20, 31-40 ve 41-50 arasında olanlar “**K**”, 21-30 arasında olanlar “**KA**” ve 50'nin üzerindeki ise “**katılmıyorum (KT)**” cevabını vermişlerdir.

Etik kurallara uyulmasında “**Alınan eğitimler etkilidir**” ifadesi için ankete katılan meslek mensuplarının cinsiyetlerine, yaşlarına, unvanlarına, mesleki deneyimlerine ve tutulan defter sayısına göre bakıldığında “**K**” cevabını vermişlerdir. Bu ifade için farklı düşünenlerden eğitim düzeyi lise olanlar “**K**” ön lisanslılar ve

lisanslılar ise **“kesinlikle katılıyorum (KK)”** cevabını vermişlerdir. Bu ifade için bir diğer farklı düşünen grup unvanlarını çeşitli şekilde elde edenlerdir. Unvanlarını sınavla elde edenler ise **“K”**, sınavsız elde edenler ise **“KK”** cevabını vermişlerdir.

Etik kurallara uyulmasında **“Meslek örgütünün denetimleri etkilidir”** ifadesi için ankete katılan meslek mensuplarının yaşlarına, unvanlarına, eğitimlerine, unvanlarını elde etme biçimlerine, mesleki deneyimlerine, tutulan defter sayısına göre bakıldığında **“K”** cevabını vermişlerdir. Bu ifade için farklı düşüncelerden cinsiyete göre yapılan ayırmda; erkekler **“K”** kadınlar ise **“KK”** cevabını vermişlerdir.

Etik kurallara uyulmasında **“Dini inançlarının düzeyi etkilidir”** ifadesi için ankete katılan meslek mensuplarının unvanlarını elde etme biçimlerine göre bakıldığında **“K”** cevabını vermişlerdir. Bu ifade için farklı düşünen gruplar ise şöyledir. Cinsiyete göre bakıldığında erkekler **“KA”** kadınlar ise **“K”** cevabını vermişlerdir. Ünvana göre ise bakıldığında karsız olduklarını belirtmişlerdir. Yaşa göre bakıldığında; yaşı 30’dan az olanlar ile 40- 49 arasındakiler **“KT”**, 31-39 arası ile 50 ve üzeri olanlar ise **“KA”** cevabını vermişlerdir. Eğitimlerine göre bakıldığında lise ve önlisans mezunları **“KT”** lisans mezunları ise **“KA”** cevabını vermişlerdir. Aynı ifade için mesleki deneyime göre bakıldığında 5 yıldan az, 5-9 yıl ve 10-14 yıl olanlar **“KA”**, 15 yıl ve üzeri olanlar **“KT”** cevabını vermişlerdir. Bu ifade için tutulan 1. sınıf defter sayısı 10-20, 21-30 ve 41-50 olanlar **“KA”**, 31-40 ve 50’nin üzerindekiiler ise **“KT”** cevabını vermişlerdir. Bu ifadeye tutulan 2. sınıf defter sayısına göre bakıldığında 10-20 **“K”**, 21-30, 50’nin üzerindekiiler **“KT”**, 31-40 ve 41-50 olanlar **“KA”** cevabını vermişlerdir.

Etik kurallara uyulmasında **“Cezai yaptırımlar etkilidir”** ifadesi için ankete katılan meslek mensuplarının cinsiyetlerine, yaşlarına, unvanlarına, eğitimlerine, unvanlarını elde etme biçimlerine, mesleki deneyimlerine ve tutulan defter sayısına göre bakıldığında **“K”** cevabını vermişlerdir.

Etik kurallara uyulmasında **“Vidani yaptırımlar etkilidir”** ifadesi için ankete katılan meslek mensuplarının cinsiyetlerine, yaşlarına, unvanlarına, eğitimlerine, unvanlarını elde etme biçimlerine, mesleki deneyimlerine ve tutulan defter sayısına göre bakıldığında **“K”** cevabını vermişlerdir.

Etik kurallara uyulmasında **“Mesleki bilgi düzeyi etkilidir”** ifadesi için ankete katılan meslek mensuplarının yaşlarına, unvanlarına, unvanlarını elde etme biçimlerine, mesleki deneyimlerine ve tutulan 2. sınıf defter sayısına göre bakıldığında **“K”** cevabını vermişlerdir. Bu ifade için meslek mensuplarının cinsiyetlerine, eğitimlerine, tutulan 1. sınıf defter sayısına göre farklı cevap verdikleri tespit edilmiştir. Cinsiyetlerine göre bakıldığında erkekler **“K”**, kadınlar ise **“KK”** cevabını vermişlerdir. Eğitim durumlarına göre; lise mezunları **“K”** ön lisans ve lisans mezunları ise **“KK”** cevabını vermişlerdir. Tutulan 1. sınıf defter sayısına göre 10-20 ve 50’nin üzerindekiiler **“K”**, 21-30, 31-40 ve 41-50 olanlar **“KK”** cevabını vermişlerdir.

Etik kurallara uyulmasında **“Mesleki tecrübe etkilidir”** ifadesi için ankete katılan meslek mensuplarının cinsiyetlerine, yaşlarına, unvanlarına, eğitimlerine, unvanlarını elde etme biçimlerine, mesleki deneyimlerine ve tutulan 2. sınıf defter sayısına göre bakıldığında **“K”** cevabını vermişlerdir. Bu ifade için meslek mensuplarından sadece 1. sınıf defter tutanların farklı cevap verdikleri tespit edilmiştir.

Defter sayısı 10-20, 31-40 ve 50'nin üzerindeki "KK", 21-30 ve 41-50 olanlar "K" cevabını vermişlerdir.

Tablo 2: "Etik Dışı Davranılmasının Nedenleri" İfadesine Verilen Cevaplar

Bağımlı / Bağımsız Değişkenler	Cinsiyete Göre	Yaşa Göre	Unvana Göre	Eğitime Göre	Mesleki Deneyime Göre	Unvanın Elde Edilişine Göre	Tutulan Defter Sayısına Göre	
							1. Sınıf	1. Sınıf
Meslek Mensubunun Daha Fazla Para Kazanma Tutkusu	F	KK(%75)	F	KK(%40)	F	KK(%96)	F	F
Meslek Mensubunun Müşteri Kaybetme Kaygısı	KK(%19)	K(%41)	F	KK(%43)	F	KK(%68)	F	F
Meslek Mensubunun Etik Kuralları Yeterince Bilmemesi	F	K(%27)	F	F	K(%30)	K(%58)	F	K(%56)
Meslek Mensubunun Meslek Onuruna İnanmaması	KK(%68)	K(%25)	K(%31)	K(%25)	K(%56)	K(%29)	F	K(%48)
Meslek Mensubunun Kendi Ahlakı Zayıflığı	K(%90)	K(%32)	K(%95)	K(%43)	K(%23)	K(%43)	K(%57)	K(%44)
Cezaların Yeterince Uygulanmaması	K(%78)	K(%57)	F	F	F	F	F	F
Meslek Mensubunun Siyasi Eğilimi	F	F	F	F	KT(%86)	F	F	F
Meslektaşlar Arasındaki İletişim Eksikliği	K(%12)	K(%37)	K(%66)	K(%27)	K(%74)	F	K(%78)	K(%59)

F: Farklı Düşünüyorum, KA: Kararsız, K: Katılıyorum, KK: Kesinlikle Katılıyorum, KT: Katılmıyorum

Tablo 2'de özet olarak verilen "etik dışı davranılmasının nedenleri" ifadelerine meslek mensuplarının verdikleri cevapların detayları aşağıda görülmektedir.

Etik kurallara uyulmasında "Meslek mensubunun daha fazla para kazanma tutkusu" ifadesi için ankete katılan meslek mensuplarının yaşlarına, eğitimlerine, unvanlarını elde etme biçimlerine göre bakıldığında "KK" cevabını vermişlerdir. Bu ifade için meslek mensuplarının cinsiyetlerine, unvanlarına, mesleki deneyimlerine, tutulan defter sayısına göre bakıldığında farklı cevap verdikleri tespit edilmiştir. Cinsiyetlerine göre bakıldığında bu ifade için erkekler "K", kadınlar ise "KK" cevabını vermişlerdir. Meslek mensuplarının unvanlarına göre bakıldığında SM'ler "KK" SMMM'ler ise "K" cevabını vermişlerdir. Meslek mensuplarının mesleki deneyimlerine göre bakıldığında mesleki deneyimleri 5 yıldan az, 10-14 yıl olanlar "KK", 5-9 yıl, 15 yıl ve üzeri olanlar "K" cevabını vermişlerdir. Tutulan 1. sınıf defter sayısına göre bakıldığında ise;

10-20, 31-40 ve 50'nin üzerindeki "KK", 21-30 ve 41-50 olanlar "K" cevabını vermişlerdir. Tutulan 2. sınıf defter sayısına göre; 10-20, 31-40 ve 50'nin üzerindeki "KK", 21-30 ve 41-50 olanlar "K" cevabını vermişlerdir.

Etik kurallara uyulmasında "Meslek mensubunun müşteri kaybetme kaygısı" ifadesi için ankete katılan meslek mensuplarının cinsiyetlerine, yaşlarına, eğitimlerine, unvanlarını elde etme biçimlerine göre bakıldığında "KK", yaşlarına göre bakıldığında ise "K" cevabını vermişlerdir. Bu ifade için meslek mensuplarının unvanlarına, mesleki deneyimlerine, Tutulan defter sayısına göre bakıldığında farklı cevap verdikleri tespit edilmiştir. Unvanlarına göre bakıldığında bu ifade için SM'ler "KK" SMMM'ler ise "K" cevabını vermişlerdir. Mesleki deneyimlerine göre bakıldığında 5 yıldan az ile 5-9 yıl olanlar "K", 10-14 yıl ile 15 yıl ve üzeri olanlar "KK" cevabını vermişlerdir. Tutulan 1. sınıf defter sayısı 10-20, 21-30 ve 50'nin üzerindeki "KK", 31-40 ve 41-50

olanlar “K” cevabını vermişlerdir. Tutulan 2. sınıf defter sayısı 10-20, 31-40 ve 50’nin üzerindeki “KK”, 21-30 ve 41-50 olanlar “K” cevabını vermişlerdir.

Etik kurallara uyulmasında “**Meslek mensubunun etik kuralları yeterince bilmemesi**” ifadesi için ankete katılan meslek mensuplarının yaşlarına, mesleki deneyimlerine, unvanlarını elde etme biçimlerine ve tutulan 2. sınıf defter sayısına göre bakıldığında “K” cevabını vermişlerdir. Bu ifade için meslek mensuplarının cinsiyetlerine, unvanlarına, eğitimlerine, mesleki deneyimlerine ve tutulan 1. sınıf defter sayısına göre bakıldığında farklı cevap verdikleri tespit edilmiştir. Cinsiyete göre bakıldığında erkekler “K”, kadınlar ise “KK” cevabını vermişlerdir. Unvanlarına göre bakıldığında SM’ler “K”, SMMM’ler ise “KT” cevabını vermişlerdir. Eğitim durumlarına göre bakıldığında lise ve lisans mezunları “K” ön lisans mezunları ise “KA” cevabını vermişlerdir. 1. sınıf defter tutanlara göre defter sayısı 10-20, 41-50 ve 50’nin üzerindeki olanlar “K”, 21-30 ve 31-40 “KA” cevabını vermişlerdir.

Etik kurallara uyulmasında “**Meslek mensubunun meslek onuruna inanmaması**” ifadesi için ankete katılan meslek mensuplarının yaşlarına, unvanlarına, eğitimlerine, mesleki deneyimlerine, unvanlarını elde etme biçimlerine ve tutulan 2. sınıf defter sayısına göre bakıldığında “K”; cinsiyetlerine göre bakıldığında “KK” cevabını vermişlerdir. Tutulan 1. sınıf defter sayısı göre 10-20, 41-50 olanlar “K”, 21-30, 31-40 ve 50’nin üzerinde olanlar “KA” cevabını vermişlerdir.

Etik kurallara uyulmasında “**Meslek mensubunun kendi ahlaki zayıflığı**” ifadesi için ankete katılan meslek mensuplarının yaşlarına, cinsiyetlerine, unvanlarına, eğitimlerine, mesleki deneyimlerine,

unvanlarını elde etme biçimlerine tutulan defter sayılarına göre bakıldığında “K” cevabını vermişlerdir.

Etik kurallara uyulmasında “**Cezaların yeterince uygulanmaması**” ifadesi için ankete katılan meslek mensuplarının cinsiyetlerine, yaşlarına, göre bakıldığında “K” cevabını vermişlerdir. Bu ifade için meslek mensuplarının unvanlarına, eğitimlerine, mesleki deneyimlerine, unvanlarını elde etme biçimlerine ve tutulan defter sayısına göre bakıldığında farklı cevap verdikleri tespit edilmiştir. Unvanı SM olanlar “KK” SMMM’ler ise “K” cevabını vermişlerdir. Eğitimlerine göre bakıldığında lise ve ön lisans mezunları “K” lisans mezunları ise “KK” cevabını vermişlerdir. Mesleki deneyimleri 5 yıldan az, 10-14 yıl olanlar “KK”, 5-9 yıl, 15 yıl ve üzeri olanlar “K” cevabını vermişlerdir. Unvanlarını sınavla elde edenler “K”, sınavsız elde edenler ise “KK” cevabını vermişlerdir. Tutulan 1. sınıf defter sayısı 10-20, 41-50 olanlar “K”, 21-30, 31-40 ve 50’nin üzerindeki “KK” cevabını vermişlerdir. Tutulan 2. sınıf defter sayısı 10-20, 21-30, 31-40 olanlar “K”, 41-50 olanlar “KA”, 50’nin üzerindeki “KK” cevabını vermişlerdir.

Etik kurallara uyulmasında “**meslek mensubunun siyasi eğilimi**” ifadesi için ankete katılan meslek mensuplarının mesleki deneyimlerine göre bakıldığında “KT” cevabını vermişlerdir. Bu ifade için meslek mensuplarının cinsiyetlerine, yaşlarına, unvanlarına, eğitimlerine, unvanlarını elde etme biçimlerine ve tutulan defter sayısına göre bakıldığında farklı cevap verdikleri tespit edilmiştir. Erkekler “KA” kadınlar ise “K” cevabını vermişlerdir. Yaşları 30’dan az ile 40- 49 arası “KA”, 31-39 arası ile 50 ve üzeri olanlar ise “KT” cevabını vermişlerdir. Unvanı SM olanlar “KA” SMMM olanlar ise “KT” cevabını

vermişlerdir. Eğitimlerine göre bakıldığında ise lise mezunları “KA” ön lisans ve lisans mezunları ise “KT” cevabını vermişlerdir. Unvanını sınavla elde edenler “KA”, sınavsız elde edenler ise “KT” cevabını vermişlerdir. Tutulan 1. sınıf defter sayısı 10-20, 41-50 olanlar “KT”, 21-30, 31-40 ve 50'nin üzerindeki “KA” cevabını vermişlerdir. Tutulan 2. sınıf defter sayısı 10-20, 31-40 ve 50'nin üzerindeki “KT”,

21-30, ve 41-50 olanlar “KA” cevabını vermişlerdir.

Etik kurallara uyulmasında “meslektaşlar arasında iletişim eksikliği” ifadesi için ankete katılan meslek mensuplarının yaşlarına, cinsiyetlerine, unvanlarına, eğitimlerine, mesleki deneyimlerine ve tutulan defter sayılarına göre bakıldığında “K” cevabını vermişlerdir. Unvanını sınavla elde edenler “K”, sınavsız elde edenler ise “KK” cevabını vermişlerdir.

Tablo 3: Muhasebe Meslek Mensuplarının Etikle İlgili Konular Hakkındaki Görüşleri

Bağımlı / Bağımsız Değişkenler	Cinsiyete Göre	Yaşa Göre	Unvana Göre	Eğitime Göre	Mesleki Deneyime Göre	Unvanın Elde Edilişine Göre	Tutulan Defter Sayısına Göre	
							1. Sınıf	1. Sınıf
Eğitim Kurumlarında Meslek Etiği Dersleri Zorunlu Olmalıdır.	KK(%23)	KK(%85)	KK(%96)	F	KK(%35)	KK(%70)	KK(%40)	F
Gelecek Birkaç Yıl İçinde Ülkemizdeki Etik Değerlerde İyiye Doğru Değişim Yaşanacaktır.	K(%60)	F	F	K(%99)	F	K(%98)	K(%71)	F
AB Uyum Süreci Meslek Etiğinin Gelişmesine Katkı Sağlar.	K(%19)	K(%21)	K(%50)	K(%46)	K(%75)	K(%20)	K(%50)	K(%50)
Bürokratik Engeller Meslek Etiğinin Gelişmesini Yavaşlatır.	K(%75)	K(%70)	K(%52)	K(%56)	K(%70)	K(%20)	K(%72)	K(%39)
Sadece Meslek Mensuplarının Etik Değerlere Uygun Davranması Yeterli Olmayıp Müşterilerin de Etik Davranması Gereklidir.	KK(%35)	KK(%83)	KK(%77)	F	KK(%42)	F	F	F
Meslek Etiğinin Gelişmesi Genel Ekonomik Gelişime Destek Sağlar.	F	K(%25)	F	F	F	F	F	K(%19)
Bir Müşteri Bir Meslek Mensubu İle Çalışmasını Sonlandırıp Diğer Meslek Mensubunu Tercih Ettiğinde, İş Alanın Diğer Meslektaşından Görüş Alması Etik Değerleri Attırır.	KK(%42)	K(%29)	KK(%75)	F	K(%15)	KK(%50)	K(%19)	KK(%45)
Müşteriyi Kaybetme Kaygısıyla Tarifinin Altında Ücret Alan Meslektaşlar Vardır.	KK(%73)	KK(%22)	KK(%23)	KK(%49)	KK(%38)	KK(%26)	KK(%61)	KK(%14)
Müşteriyi Kaybetme Kaygısıyla Yasal Olmayan Müşteri Tekliflerini Uygulayan Meslektaşlar Vardır.	KK(%51)	KK(%34)	F	KK(%61)	K(%37)	KK(%86)	F	F
Meslekle İlgili Yasal Olmayan Teklifler Daha Çok Küçük İşletme Sahiplerinden (2. Sınıf Defter) Gelmektedir.	F	F	KA(%65)	F	KA(%32)	KK(%59)	F	F
Meslekle İlgili Yasal Olmayan Teklifler Daha Çok Büyük İşletme Sahiplerinden (1. Sınıf Defter) Gelmektedir.	KA(%97)	KA(%96)	KA(%75)	F	KA(%79)	KA(%56)	F	F

F: Farklı Düşünüyorlar, KA: Kararsız, K: Katılıyorum, KK: Kesinlikle Katılıyorum, KT: Katılmıyorum

Tablo 3’de özet olarak verilen “muhasebe mensuplarının etikle ilgili konular

hakkındaki fikirleri”nin detayları aşağıda görülmektedir.

Etik kurallara uyulmasında “**Eğitim kurumlarında meslek etiği dersleri zorunlu olmalıdır**” ifadesi için ankete katılan meslek mensuplarının cinsiyetlerine, yaşlarına, unvanlarına, mesleki deneyimlerine, unvanın elde edilmiş biçimine ve tutulan 1. sınıf defter sayısına göre bakıldığında “**KK**” cevabını vermişlerdir. Bu ifade için meslek mensuplarının eğitimlerine tutulan 2. sınıf defter sayısına göre bakıldığında farklı cevap verdikleri tespit edilmiştir. Lise mezunları “**K**” ön lisans ve lisans mezunları ise “**KK**” cevabını vermişlerdir. Tutulan 2. sınıf defter sayısı 10-20 ve 31-40 olanlar “**K**”, 21-30, 41-50 ve 50’nin üzerindeki “**KK**” cevabını vermişlerdir.

Etik kurallara uyulmasında “**Gelecek birkaç yıl içinde ülkemizdeki etik değerlerde iyiye doğru değişim yaşanacaktır**” ifadesi için ankete katılan meslek mensuplarının cinsiyetlerine, eğitimlerine, unvanın elde edilmiş biçimine ve tutulan 1. sınıf defter sayısına göre bakıldığında “**K**” cevabını vermişlerdir. Bu ifade için meslek mensuplarının yaşlarına, unvanlarına, mesleki deneyimlerine ve tutulan 2. sınıf defter sayısına göre bakıldığında farklı cevap verdikleri tespit edilmiştir. Yaşı 30’dan az olanlar “**KA**”, 31-39 arası ile 40-49 arası “**K**”, 50 ve üzeri olanlar ise “**KT**” cevabını vermişlerdir. Unvanı SM olanlar “**K**” SMMM olanlar ise “**KA**” cevabını vermişlerdir. Deneyimleri 5 yıldan az ve 5-9 yıl olanlar “**KA**”, 10-14 yıl ile 15 yıl ve üzeri olanlar “**K**” cevabını vermişlerdir. Tutulan 2. sınıf defter sayısı 10-20, 21-30 ve 41-50 olanlar “**K**”, 31-40 ve 50’nin üzerindeki “**KA**” cevabını vermişlerdir.

Etik kurallara uyulmasında “**AB uyum süreci meslek etiğinin gelişmesine katkı sağlar**” ifadesi için ankete katılan meslek mensuplarının cinsiyetlerine, yaşlarına, unvanlarına, eğitimlerine, mesleki deneyimlerine, unvanın elde edilmiş biçimine tutulan defter sayılarına göre bakıldığında “**K**” cevabını vermişlerdir.

Etik kurallara uyulmasında “**Bürokratik engeller meslek etiğinin gelişmesini yavaşlatır**” ifadesi için ankete katılan meslek mensuplarının cinsiyetlerine, yaşlarına, unvanlarına, eğitimlerine, mesleki deneyimlerine, unvanın elde edilmiş biçimine ve defter sayılarına göre bakıldığında “**K**” cevabını vermişlerdir.

Etik kurallara uyulmasında “**Sadece meslek mensuplarının etik değerlere uygun davranması yeterli olmayıp müşterilerin de etik davranması gereklidir**” ifadesi için ankete katılan meslek mensuplarının cinsiyetlerine, yaşlarına, unvanlarına, mesleki deneyimlerine göre bakıldığında “**KK**” cevabını vermişlerdir. Bu ifade için meslek mensuplarının eğitimlerine, unvanın elde edilmiş biçimine ve defter sayılarına göre bakıldığında farklı cevap verdikleri tespit edilmiştir. Meslek mensuplarından lise ve lisans mezunları “**KK**” ön lisans mezunları ise “**K**” cevabını vermişlerdir. Unvanını sınavla elde edenler “**KK**”, sınavsız elde edenler ise “**K**” cevabını vermişlerdir. Tutulan 1. sınıf defter sayısı 10-20, 31-40 ve 50’nin üzerinde olanlar “**KK**”, 21-30 ve 41-50 olanlar “**K**” cevabını vermişlerdir. Tutulan 2. sınıf sayısı 10-20 ve 31-40 olanlar “**K**”, 21-30, 41-50 ve 50’nin üzerindeki “**KK**” cevabını vermişlerdir.

Etik kurallara uyulmasında “**Meslek etiğinin gelişmesi genel ekonomik gelişime destek sağlar**” ifadesi için ankete katılan meslek mensuplarının, yaşlarına ve tutulan 2. sınıf defter sayısına göre bakıldığında “**K**” cevabını vermişlerdir. Bu ifade için meslek mensuplarının cinsiyetlerine, unvanlarına, eğitimlerine, mesleki deneyimlerine, unvanın elde edilmiş biçimine ve tutulan 1. sınıf defter sayısına göre bakıldığında farklı cevap verdikleri tespit edilmiştir. Erkekler “**K**”, kadınlar ise “**KK**” cevabını vermişlerdir. Unvanı SM olanlar “**K**”, SMMM olanlar ise “**KK**” cevabını vermişlerdir. Meslek mensuplarından lise ve lisans mezunu olanlar “**KK**”, ön lisans mezunu olanlar ise “**K**”

cevabını vermişlerdir. Mesleki deneyimleri 5 yıldan az, 10-14 yıl olanlar "KK", 5-9 yıl, 15 yıl ve üzeri olanlar "K" cevabını vermişlerdir. Unvanını sınavla elde edenler "KK", sınavsız elde edenler ise "K" cevabını vermişlerdir. Tutulan 1. sınıf defter sayısı 10-20, 21-30 ve 41-50 olanlar "K", 31-40 olanlar "KK", 50'nin üzerindeki "KA" cevabını vermişlerdir.

Etik kurallara uyulmasında "**Bir müşteri bir meslek mensubu ile çalışmasını sonlandırıp bir diğer meslek mensubunu tercih ettiğinde, işi alan meslek mensubunun diğer meslektaşından görüş alması etik değerleri attırır**" ifadesi için ankete katılan meslek mensuplarının yaşlarına, mesleki deneyimlerine ve tutulan 1. sınıf defter sayısına göre bakıldığında "K", cinsiyetlerine, unvanlarına, unvanın elde edilmiş biçimine ve tutulan 2. sınıf defter sayılarına göre bakıldığında ise "KK" cevabını vermişlerdir. Meslek mensuplarından lise mezunları "K" ön lisans ve lisans mezunları ise "KK" cevabını vermişlerdir.

Etik kurallara uyulmasında "**Müşteriyi kaybetme kaygısıyla tarifinin altında ücret alan meslektaşlar vardır**" ifadesi için ankete katılan meslek mensuplarının cinsiyetlerine, yaşlarına, unvanlarına, eğitimlerine, mesleki deneyimlerine, unvanın elde edilmiş biçimine ve defter sayılarına göre bakıldığında "KK" cevabını vermişlerdir.

Etik kurallara uyulmasında "**Müşteriyi kaybetme kaygısıyla yasal olmayan müşteriler tekliflerini uygulayan meslektaşlar vardır**" ifadesi için ankete katılan meslek mensuplarının cinsiyetlerine, yaşlarına, eğitimlerine, unvanın elde edilmiş biçimine, göre bakıldığında "KK", mesleki deneyimlerine göre bakıldığında ise "K" cevabını vermişlerdir. Bu ifade için meslek mensuplarının unvanlarına defter sayısına göre bakıldığında farklı cevap verdikleri tespit edilmiştir. Unvanı SM olanlar "KK" SMMM olanlar ise "K" cevabını vermişlerdir. Tutulan 1. sınıf defter sayısı 10-20,

21-30 ve 50'nin üzerindeki "KK", 31-40 ve 41-50 olanlar "K" cevabını vermişlerdir. 2. sınıf defter sayısı 10-20, ve 41-50 olanlar "K", 21-30, 31-40 ve 50'nin üzerindeki "KK" cevabını vermişlerdir.

Etik kurallara uyulmasında "**Meslekle ilgili yasal olmayan teklifler daha çok küçük işletme sahiplerinden (2. sınıf defter) gelmektedir**" ifadesi için ankete katılan meslek mensuplarının unvanlarına, mesleki deneyimlerine göre bakıldığında "KA", unvanın elde edilmiş biçimine göre bakıldığında ise "KK" cevabını vermişlerdir. Bu ifade için meslek mensuplarının cinsiyetlerine, yaşlarına, eğitimlerine ve defter sayısına göre bakıldığında farklı cevap verdikleri tespit edilmiştir. Erkekler "K" kadınlar ise "KA" cevabını vermişlerdir. Yaşları 30'dan az olanlar "KA", 31-39 arası ile 40-49 arası "KT", 50 ve üzeri olanlar ise "K" cevabını vermişlerdir. Meslek mensuplarından lise mezunu olanlar "K" ön lisans mezunu olanlar "KT" lisans mezunu olanlar ise "KA" cevabını vermişlerdir. Tutulan 1. sınıf defter sayısı 10-20, 31-40 ve 50'nin üzerindeki "K", 21-30 ve 41-50 olanlar "KT" cevabını vermişlerdir. 2. sınıf defter sayısı 10-20 ve 31-40 ve 50'nin üzerindeki "KA", 21-30 olanlar "K", 41-50 olanlar "KT" cevabını vermişlerdir.

Etik kurallara uyulmasında "**Meslekle ilgili yasal olmayan teklifler daha çok büyük işletme sahiplerinden (1. sınıf defter) gelmektedir**" ifadesi için ankete katılan meslek mensuplarının cinsiyetlerine, yaşlarına, unvanlarına, mesleki deneyimlerine, unvanın elde edilmiş biçimine, göre bakıldığında "KA" cevabını vermişlerdir. Bu ifade için meslek mensuplarının eğitimlerine ve defter sayısına göre bakıldığında farklı cevap verdikleri tespit edilmiştir. Meslek mensuplarından lise mezunu olanlar "K" ön lisans mezunu olanlar "KT" lisans mezunu olanları ise "KA" cevabını vermişlerdir. Tutulan 1. sınıf defter sayısı 10-20 ve 21-30 olanlar "KA" 31-40 ve 50'nin üzerindeki "K",

ve 41-50 olanlar "KT" cevabını vermişlerdir. 2. sınıf sayısı 10-20 ve 31-40 olanlar "KA", 21-30 olanlar "K", 41-50 ve 50'nin üzerinde olanlar "KT" cevabını vermişlerdir.

IX. Sonuç

Muhasebe mesleği, ekonomik, sosyal, finansal ve teknolojik alanlarda ortaya çıkan değişimlerle beraber artan oranda önem kazanmaya başlamıştır. Özellikle son yıllarda ortaya çıkan finansal skandallar muhasebe mesleğinin uygulanmasında yaşanan eksiklik ve yanlışlıkları ortaya çıkarmış, etikle ilgili yasaların çıkarılmasında etkili olmuştur.

Muhasebenin temel amacı karar vericilerin doğru karar verebilmesini sağlamak üzere olası sonuçların ve fırsatların tanınması için bilgi üretmektir. Bilgiye ihtiyaç duyan kesimlere muhasebe sürecinde üretilen bilgilerin ulaştırılması, ülke kaynaklarının etkili ve verimli kullanımı açısından hayati önem taşımaktadır. Muhasebe sürecinde üretilen bilgilerin özetlendiği mali tabloların ilgili gruplarca benimsenmesi ve güvenilmesi "meslek mensuplarının güvenilirliği" dolayısıyla "meslek etiği" konusunu ortaya çıkarmaktadır.

Muhasebe meslek etiği; meslek mensuplarının mesleki faaliyetlerini yerine getirirken kanunlara uygun davranmasının yanı sıra, toplumun değer yargılarını dikkate alarak güvenilir, ilgili, anlaşılabilir, doğru, tutarlı bilgilerin topluma sunulması ve müşteriler, toplum, meslektaşlar ve ilgili meslek kuruluşları ile olan ilişkilerde uyulması gereken kurallar bütünü şeklinde ifade edilebilir. Muhasebe meslek etiğinin özünü muhasebe sürecinde üretilen mali tabloların kullanıcılarına sağladığı yararlık oluşturmaktadır.

Çalışmada Sivas ilindeki muhasebe meslek mensuplarının:

- Mesleki etik kurallarına uymalarında etkili olan faktörler,

- Etik dışı davranmalarının nedenleri ve

- Muhasebe mensuplarının etikle ilgili konular hakkındaki görüşleri ölçülmüştür. Muhasebe meslek mensuplarının bu konular hakkındaki görüşlerinden bazıları aşağıda verilmiştir.

Etik kurallara uyulmasında:

-“Çevresel baskılar etkilidir” ifadesi için katılımcıların cinsiyetlerine göre bakıldığında %90’ını katılıyorum cevabını,

-“Alınan eğitimler etkilidir” ifadesi için meslek mensuplarının unvanlarına göre bakıldığında %98’i katılıyorum cevabını,

-“Meslek örgütünün denetimleri etkilidir” ifadesi için meslek mensuplarının yaşlarına göre bakıldığında %99’u katılıyorum cevabını,

-“Cezai yaptırımlar etkilidir” ifadesi için meslek mensuplarının hepsi bu görüşe katılıyorum cevabını ve

-“Vicdani yaptırımlar etkilidir” ifadesi için meslek mensuplarının hepsi bu görüşe katılıyorum cevabını vermişlerdir.

Etik dışı davranılmasının nedenleri:

-“Meslek mensubunun daha fazla para kazanma tutkusu” ifadesi için meslek mensuplarının unvanlarını elde edişlerine göre bakıldığında %96’sı katılıyorum cevabını,

-“Meslek mensubunun kendi ahlaki zayıflığı” ifadesi için meslek mensuplarının hepsi bu görüşe katılıyorum cevabını ve

-“Eğitim kurumlarında meslek etiği dersleri zorunlu olmalı” ifadesi için meslek mensuplarının unvanlarına göre bakıldığında %96’sı katılıyorum cevabını vermişlerdir.

Muhasebe meslek mensuplarının etikle ilgili konular hakkındaki fikirleri:

-“Gelecek birkaç yıl içinde ülkemizdeki etik değerlerde iyiye doğru değişim yaşanacak” ifadesi için meslek mensuplarının almış oldukları eğitimlere göre bakıldığında %99’u katılıyorum cevabını,

-“AB uyum süreci meslek etiğinin gelişmesine katkı sağlar” ifadesi için meslek mensuplarının hepsi bu görüşe katılıyorum cevabını,

-“Bürokratik engeller meslek etiğinin gelişmesini yavaşlatır” ifadesi için meslek mensuplarının hepsi bu görüşe katılıyorum cevabını,

-“Müşteriyi kaybetme kaygısıyla tarihin altında ücret alan meslektaşlar vardır” ifadesi için meslek mensuplarının büyük bir çoğunluğu bu görüşe kesinlikle katılıyorum cevabını,

-“Meslekle ilgili yasal olmayan teklifler daha çok büyük işletme sahiplerinden (1. sınıf defter) gelmektedir” ifadesi için katılımcıların cinsiyetlerine göre bakıldığında %97’si katılıyorum cevabını vermişlerdir.

Kaynakça

Altan, Mikail (2004), “Muhasebecilik Mesleğinin Toplumda Algılanma Biçimi Üzerine Bir Araştırma”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11, s. 29-54.

Atayman, Veysel (2005), Etik, Donkişot Yayınları, İstanbul.

Ayboğa, Hanifi (2003), “Globalleşme Sürecinde Ülkemizde Muhasebe Mesleği Ve Meslek Mensuplarının Eğitimi” Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi Yıl, Cilt XVIII Sayı: 1 S.327-359.

Ayboğa, Hanifi (Aralık 2001), “Ülkemizde Muhasebe Mesleği Ve Meslek-Etiği-Ahlakı” Ege Akademik Bakış Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, S28-44.

Aymankuy, Yusuf ve Mehmet Sarıoğlan (2005), “Muhasebe Meslek Mensuplarının Meslek Etiğine Yaklaşımları ve Balıkesir İl Merkezinde Bir Uygulama”, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 8, Sayı:14, ss. 23-46.

Aymankuy, Yusuf ve Sakarya, Şakir (Eylül 2003), Finansal Piyasalar ve Meslek Etiği, 1. Türkiye Uluslararası İş ve Meslek Ahlakı Kongresi, 17-19.

Bayram, Nuran (2009), Sosyal Bilimlerde SPSS İle Veri Analizi, Ezgi Kitabevi, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Bursa.

Berkman, Ümit ve Arslan, Mahmut, “Dünyada ve Türkiye’de İş Etiği” Sunum Tarihi 23.06. 09. <http://www.tusiad.org/FileArchive/UmitBerkmanMahmutArslan.pdf> 02.10.09

Bilgin, Devrim, “Meslek İlkeleri ve Mesleki Etik”,

http://www.emo.org.tr/ekler/5f83581d8e3440a_ek.pdf. 02.11.09

Çekirge, Yavuz; “Etik Olmak Ya Da Etik Olmamak”

<http://yavuzcekirge.blogspot.com/2007/09/etik-olmak-ya-da-etik-olmamak.html> 02.11.09

Çiftçi, Yavuz ve Çiftçi, Birgül (Eylül 2003), “Muhasebe Mesleğinde Meslek Etiği (Türkiye’deki Düzenlemeler ve Uluslararası Düzenlemelerle Karşılaştırılması)”, Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi, Yıl:3, s. 10, ss.79-95.

Çukacı, C. Yusuf (2006), “Kamuyu Aydınlatmada Muhasebe Meslek Elemanlarının Etik Anlayışı ve İzmir İlinde Bir Uygulama” Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 8, Sayı: 1, s. 89-111.

Daştan, Abdulkerim (2009), “Etik Eğitiminin Muhasebe Eğitimindeki Yeri ve Önemi: Türkiye Değerlendirmesi”, Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt XXCVI, Sayı: 1 s, 281-311.

Davut, Dursun (Kasım 2005), “Siyaset ve Ahlak: Gerçeklikle İdealin Bağdaşmazlığı Sorunu” 2. Siyasette ve Yönetimde Etik Sempozyumu”, 18-25.

Demir, Ömer ve Acar, Mustafa (1997), Sosyal Bilimler Sözlüğü, 3. Baskı Vadi Yayınları, Konya.

Fırat, A. Serap (2003), “Çevre Etiği Kavramı Üzerine Yeniden Düşünmek”, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi 58-3 (105-145).

Gözener, Evrim (2008), “Etik ve İşletme Etiği Üzerine, Eğitim Dergisi E-Eğitim”, Bilim ve Sanat Dergisi, Mayıs. Sayı: 19, Issn 1307-1785.

İşgüden, Burcu ve Çabuk, Adem (Aralık 2006), “Meslek Etiği ve Meslek Etiğinin Meslek Yaşamı Üzerindeki Etkileri”, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:9, Sayı: 16.

İrzık, Gürol (Ocak 2001), “Ahlakı Tartışmak ve Yaşamak” Görüş Dergisi, sh.18-20.

Kaya, Ergün ve Azaltun, Murat (Haziran 2005)“ Muhasebe Meslek Etiği ve Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma”, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Cilt 7, Sayı 2.

Kalmış, Halis; Eskin, İlnur ve Gümüş Fadime (Nisan-Mayıs 2006),“İşletmelerde Mali Bilgiler Üretmesinin Önemi ve Etik” Mali Çözümler İSMMMOMO Yayın Organı, sayı 75, s, 141-160.

Karagöz, Yalçın; Çatı, Kâhraman ve Koçoğlu C. M., (2009), “Cep Telefonu ve Operatör Tercihinde Etkili Olabilecek Faktörlerin Demografik Özelliklere Bağlı Olarak İrdelenmesi”, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 5, Sayı 23.

Kartal, Mahmut (2006), Bilimsel Araştırmalarda Hipotez Testleri, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Kaya, Ergün ve Azaltun, Murat (2005), "Muhasebe Meslek Etiği ve Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma", Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, sayı 2 cilt 7. s.17-37.

Kısakürek, M. Mustafa ve Pekcan, Ahmet (2005), "Muhasebenin Ürettiği Bilgiye Farklı Açılardan Bakışlar" C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 6, Sayı 2, , 107-125.

Kutlu, Hüseyin, Ali (2008), "Muhasebe Meslek Mensupları ve Çalışanlarının Etik İnkilemleri: Kars ve Erzurum İllerinde Bir Araştırma", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 63-2.141-170.

Küçükkoçaoğlu, Güray ve Küçüksözen, Cemel (Ekim 2005), "Gerçeğe Aykırı Finansal Tabloların Ortaya Çıkarılması: İMKB Şirketleri Üzerinde Ampirik Bir Çalışma", MUFAD Muhasebe ve Finansman Dergisi, S.28, 160-171.

Özlem, D. (2004), Etik - Ahlak Felsefesi, İstanbul: İnkılap Kitapevi.

Maşrap, Beyhan (1996), "Muhasebe Mesleği Fonksiyonları ve Meslek Mensuplarının Nitelikleri" Yaklaşım Dergisi, Sayı 37,119-123.

Seyitoğlu, Halil (2002), Ekonomik Terimler Ansiklopedik Sözlük, 3. Baskı, Güzemcan Yayınları, İstanbul.

Smith, M (1996), "Qualitative Characteristics in Accounting Disclosures: a Desirability of Trade-off", Managerial Auditing Journal, 11(3), 11-16.

Tepe, Harun (Kasım 1997), "Etik ve Meslek Etikleri: Kavram ve Sorunlar", III. Ulusal Tesiat Mühendisliği Kongresi Ve Sergisi, MMO Yayın no: 203/3, İzmir.

Türk, Zeynep (2004), Muhasebe Meslek Ahlakı, Nobel Kitabevi, Adana.

Tunçay, Mete (21 Kasım 2008), Aydınlanma, Etik ve Ahlak,

http://www.obarsiv.com/pdf/MeteTuncay_NB.pdf

İLLERİN SINAV BAŞARISI (2010)

Başarı Sırası	İlin Adı	YGS Puan Ort.	Başarı Sırası	İlin Adı	YGS Puan Ort.	Başarı Sırası	İlin Adı	YGS Puan Ort.
1	Yalova	242.590	28	Trabzon	235,213	55	Erzincan	229,225
2	Kayseri	242.365	29	Burdur	235,206	56	Yozgat	229,120
3	Aydın	241.731	30	Malatya	235,073	57	Amasya	228,958
4	Karaman	241.731	31	Adana	235,050	58	Bilecik	228,693
5	Denizli	241.456	32	Aksaray	234,554	59	Afyon	227,336
6	Ankara	240,720	33	Elazığ	233,956	60	Kars	226,959
7	Neveşehir	240,586	34	Sinop	233,859	61	Bolu	226,227
8	Kırşehir	240,312	35	Tokat	233,754	62	Van	226,210
9	Antalya	240,303	36	Çanakkale	233,651	63	Bartın	225,405
10	Mersin	240,236	37	Tekirdağ	233,382	64	İğdır	225,307
11	Uşak	239,871	38	Kocaeli	233,325	65	Çankırı	225,215
12	Konya	239,496	39	Kütahya	232,672	66	Diyarbakır	225,053
13	İzmir	239,482	40	Manisa	232,668	67	Giresun	224,600
14	Kırklareli	238,347	41	Osmaniye	232,576	68	Siirt	223,508
15	Karabük	237,533	42	K.Maraş	232,216	69	Şanlıurfa	222,986
16	Balıkesir	237,161	43	Edirne	231,827	70	Rize	222,974
17	Kilis	236,836	44	Batman	231,720	71	Düzce	222,484
18	Eskişehir	236,787	45	Kırıkkale	231,594	72	Bingöl	222,402
19	Isparta	236,608	46	Erzurum	231,511	73	Tunceli	222,117
20	Hatay	236,410	47	İstanbul	231,267	74	Bitlis	222,094
21	Sivas	236,381	48	Sakarya	230,995	75	Mardin	219,577
22	Muğla	236,323	49	Bayburt	230,885	76	Muş	219,385
23	Niğde	236,182	50	Gümüşhane	230,616	77	Ağrı	219,355
24	Bursa	235,953	51	Kastamonu	229,484	78	Artvin	218,088
25	Samsun	235,719	52	Gaziantep	229,474	79	Şırnak	208,767
26	Çorum	235,506	53	Adıyaman	229,364	80	Ardahan	207,724
27	Zonguldak	235,389	54	Ordu	229,337	81	Hakkari	207,512

Kaynak: Milliyet Gazetesi, 01.05.2010